

بسم الله الرحمن الرحيم

د احترام او د درناوي ارزښت

ټول ثنا او صفت د هغه الله جل جلاله لپاره دی چې د ټولو مخلوقاتو پالونکی دی هغه پخپل کتاب کې فرمایلي: « **وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ** » ژباړه: « او بېشکه ته د لوړو اخلاقو مرتبه لري. » او زه گواهي ورکوم چې نشته لایق د عبادت مگر یو الله دی چې هیڅ شریک نلري، او زه گواهي ورکوم چې زمونږ سردار او نبي محمد صلی الله علیه وسلم د الله جل جلاله بنده او رسول دی، درود سلام او برکت دي وي په هغه او د هغه په آل او په ملگرو او په هغه چا باندې چې د قیامت تر ورځې پوري په نیکی سره د هغه تابعداري کوي.

د لوړو اخلاقو او د ارزښتونو نیونه د هیوادونو او د تمدنونو د رامنځته کیدو مهم لاملونه دي او دا امکان نلري چې تمدنونه د په سم ډول رامنځته شي او برقراره شي او په نورو تمدنونو باندې برلاسی پیدا کړي مگر دا چې دغه تمدنونه په ځان کې اخلاق او لوړ ارزښتونه رامنځته کړي پدې هکله الله جل جلاله فرمایي: « **كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ** » ژباړه: « اوس په نړۍ کې هغه غوره ډله تاسې یاست چې د انسانانو د لارښوونې او اصلاح لپاره منځ ته راوړل شوېده، تاسې د نېکۍ امر کوئ او له بدیو منع؛ او پر الله ایمان لرئ. ».

دا په هغه وخت کې رامنځته کیدلي شي چې ټولنی یو له بل سره همکاري وکړي او یو له بل سره وتړلي شي پداسې ډول سره چې یو دبل درناوي وکړي او د ارزښتونو ساتنه وکړي او همدارنگه پدې برخه کې رول اداء کړي یو چا ډیره ښه خبره کړی ده چې ویلي دي ملتونه په اخلاقو باندې پاتې کیږي که چیرته اخلاق یې لمنځه لاړ شي نو دوي هم لمنځه ځي.

بي له شکه د درناوي اود احترام ارزښت د لوړو انساني ارزښتونو د جملې څخه گڼل کیږي چې د اسلام مبارک دین دپته بلنه ورکړی ده او همدارنگه هر انسان ددی هیله او امید لري چې په ځان کې لوړ اخلاق او دغه ارزښتونه رامنځته کړي زمونږ دین هم پدې باندې ټینگار کړي دي چې دغه ارزښتونه په ټولو شکلونو سره انسان په ځان کې رامنځته کړي ددی جملې څخه بل هم دادی چې انسان باید یو د بل درناوي وکړي او همدارنگه یو بل ته تیریدنه رامنځته کړي او خپل ځان د ټولو هغه کارونو څخه وژغوري چې هغه پري عیبجن کیږي او یا گنهگار یږي او همدارنگه د شک او شبه څخه ځان لري کړي پدې هکله د پیغمبر صل الله علیه

وسلم بیلایل احادیث راغلی دی چی ددی جملی څخه یو حدیث دادی چی باید د شک او شبه څخه انسان ځان لری کړی ترڅو په سمه لاره روان شي همدارنگه پیغمبر صل الله علیه وسم فرمایلی دی چی مومن مسلمان ته مناسبه نده چی خپل ځان ذلیلہ کړی.

قاضي جرجاني همدارنگه ویلی دی: زه همیشه هڅه کوم چی خپل اخلاق لوړ کړم او ذلالت رامنځته نکړم او که څوک ووايي چی دا اخلاق دی نو زه هم گورمه خو په نفس وخت کی باید اخلاق په ځان کی راولو او همدارنگه هغه څه څخه ځان وژغورو چی راپارونه کوي او هر هغه څه چی په ځمکه کی دی هغه نعمت وگڼو بل شاعر ویلی دی: د ځمکي خاوره باید درناوي وشي او همدارنگه انسان باید ځان ذلیلہ نکړی او اخلاق په ځان کی راولي.

عنتره العبسي وایي: بیلایل غنیمتونه شته که چا خوښه وي په ځان کی راولي او همدارنگه پدی اخلاقو سره هغه کولی شي په ځان کی حیاء راولي او د ځان درناوي وکړي.

همدارنگه ددی ارزښتونو څخه د هغه چا درناوي کول دي چی په دین نژاد او کلتور کی لدوي سره توپیر ولری د هغوي مادي او معنوي حقوقو درناوي باید وشي د بل لپاره باید د هغه د جسد مال شتمنیو او د هغه د آزادی کرامت عقیدي درناوي وشي د اسلام مبارک دین د انسان درناوي کوي او همدارنگه د هغه د درناوي او عزت غوښتنه کوي الله جل جلاله فرمایي: « وَ لَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ » ژباړه: « دا خو زموږ پېرزوینه ده چی بنیادم ته مو لویي ورکړه، » بیا فرمایي: « لا اِکْرَاهَ فِي الدِّينِ » ژباړه: « د دین په چارو کی څه زور او مجبورول نشته » او په بل ځای کی فرمایي: « لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ » ژباړه: « الله تاسي له دی خبری څخه نه منع کوي چی له هغو خلکو سره د نېکی او عدل چلند وکړئ چی د دین په باب یی ستاسي سره جنگ ندی کړی او تاسي یی له خپلو کورونو څخه نه یاست ایستلي. الله عدل کوونکی خوښوي » همدارنگه بل ته درناوي کول ددی واقعہ سره هم څرگندیري کله چی یو جنازه تیریدله نو پیغمبر صل الله علیه وسلم ورته ودریدو نو ورته وویل شو ای د الله رسوله دا خو د یو یهودي جنازه ده پیغمبر صل الله علیه وسلم وفرمایل: آیا هغه نفس ندی؟

همدارنگه لدی جملی څخه بل هم د هغه چا درناوي کول دي چی په عمر کی زیات او یا هم لوړ وي او د هغه درناوي باید وشي پیغمبر صل الله علیه وسلم فرمایلی دی چی له مونږ څخه هغه څوک ندی چی په ماشومانو باندي رحم نکوي

او د لویانو درناوي نکوي او همدارنگه پیغمبر صل الله علیه وسلم فرمایلي دي چې د خلکو د مرتبو سره سم د هغوي درناوي وکړي او دغه ارزښتونه پیغمبر صل الله علیه وسلم په ټولو واقعاتو کې څرگند شوي دي چې د صحابه و سره په بیلابیلو واقعاتو کې ترسره کړي پداسی ډول سره چې سعد بن معاذ رضي الله عنه ته ودریدو او ورته وویل چې تاسو خپا سردار ته ودریري همدارنگه عمر رضي الله تعالی عنه او ابوبکر صدیق رضي الله عنه په منځ هم داسی بیلابیل واقعي پېښي شوي دي چې په همدې باندي بنودنه کوي همدارنگه د پیغمبر صل الله علیه وسلم په وړاندي د عمر رضي الله عنه اود عبدالله بن عمر او د ځینو نورو صحابه و چې مشران صحابه وو بیلابیل واقعه رامنځته شوي چې ټول په همدې باندي بنودنه کوي چې د مشرانو باید درناوي وکړي شي او په کشرانو باندي باید شفقت ترسره شي.

xxxxxx

ټول ثنا او صفت د هغه الله جل جلاله لپاره دی چې د ټولو مخلوقاتو پالونکی دی، او زه گواهي ورکوم چې نشته لایق د عبادت مگر یو الله دی چې هیڅ شریک نلری، او زه گواهي ورکوم چې زمونږ سردار او نبي محمد صلی الله علیه وسلم د الله جل جلاله بنده او رسول دی درود سلام او برکت دي وي په هغه او د هغه په آل او په ملگرو او په هغه چا باندي چې د قیامت تر ورځې پوري په نیکی سره د هغه تابعداري کوي.

د درناوي د لوړو ارزښتونو څخه بل هم د بنوونکي درناوي او احترام دي او هغه ته باید عاجزي ترسره شي او د هغه حق باید پوره شي په ځانگړي توگه د اسلام مبارک دین د هغه مرتبه ډیره لوړه کړی ده او هغه ته عزت ورکړی دی او د هغه او د ملائکو گواهي یو شان بللي ده او همدارنگه د علماؤ گواهي هم د ملائکو د گواهي سره یی مشابه کړی ده الله جل جلاله فرمایي: «شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ» ژباړه: «الله په خپله ددې خبرې شاهدي ويلي ده چې له هغه پرته بل هیڅ خدای نشته؛ او پرېښتي او ټول اهل علم هم په رېښتیني او منصفانه توگه پردې شاهدان دي چې له هغه زور وړ، باحکمه څخه پرته په واقع کې هیڅ بل خدای نشته.» او بیا فرمایي: «يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ» ژباړه: «ستاسي څخه چې کوم کسان ایمان لرونکي دي او کومو کسانو ته چې علم ورکړ شوی دی، الله به هغو ته لوړي درجې په برخه کړي.» همدارنگه پیغمبر صل الله علیه وسلم فرمایلي دي: چې د عالم لپاره په آسمانونو او ځمکه کې هر څه استغفار غواړي

او همدارنگه په اوبو کې ماهيان همدارنگه د عالم فضيلت په عابد باندي داسی دی
لکه د سپوږمي فضيلت چې په نورو ستورو باندي دی او علماء د انبياؤ وارثان
دي همدارنگه شاعر وايی:

د معلم ارزښت وپيژنه او د هغه درناوي وکړه او معلم د رسولانو استازي دي
همدارنگه د هغه درناوي وکړه او د هغه علم تر لاسه کړه ځکه چې هغه عقلونه او
نفسونه جوړوي.

مونږ ډير زيات دپته اړتيا لرو چې بايد په او زمونږ په ټولنه کې د درناوي
ارزښت رامنځته شي او دا بايد يو عام کلتور شي ترڅو پدي سره غټ او واړه
ژوند وکړي همدارنگه پدي کې بايد بنځه او سپريان ټول همداسی ژوند وکړي او
همدارنگه پدي سره ټولني ژوندی کيدلی شي او پرمختگ کوي ترڅو د هغو ترمنځ
مینه او محبت وده او پرمختگ رامنځته شي.

يا الله زمونږ اخلاق بنه کړی و زمونږ او نړی ټول هيوادونو ساتنه وکړی.